ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ANTONIO LA PERGOLA της 6ης Μαΐου 1997 *

I — Εισαγωγή

1. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο καλείται εκ νέου να αποφανθεί επί του συμβατού μεταξύ των κοινοτικών κανόνων — ειδικότερα, της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων που διατυπώνεται στο άρθρο 6 της Συνθήκης ΕΚ — και ορισμένων εθνικών δικονομικών διατάξεων: εκείνων του αυστριακού δικαίου που επιβάλλουν, εν προκειμένω, την εγγυοδοσία για τα δικαστικά έξοδα στους αλλοδαπούς ενάγοντες κατά των υπηκόων της χώρας εντός της οποίας ασκείται η αγωγή.

II — Πραγματικά περιστατικά

2. Ο Saldanha, κάτοικος Φλόριντας (Ηνωμένες Πολιτείες) και κάτοχος της αμερικανικής και της βρετανικής ιθαγενείας, και η εταιρία MTS Securities Corporation, της οποίας η έδρα βρίσκεται στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, είναι μέτοχοι της εταιρίας Hiross Holding AG (στο εξής: Hiross), της οποίας η έδρα βρίσκεται στην Αυστρία.

Στις 27 Σεπτεμβρίου 1994, οι πιο πάνω αναφερθέντες Saldanha και MTS άσκησαν κατά της Hiross αγωγή ενώπιον του Handelsgericht Wien, προκειμένου να εμποδίσουν πράξεις εσωτερικής αναδιαρθρώσεως του ομίλου, τον οποίο ελέγχει η Hiross, οι οποίες προϋπέθεταν τη μεταβίβαση μετοχών ορισμένων εταιριών σε άλλες εταιρίες του ιδίου ομίλου. Κατόπιν αιτήσεως της εναγομένης, το επιληφθέν δικαστήριο επέβαλε στους ενάγοντες εγγυοδοσία για τα δικαστικά έξοδα, προβλεπομένη από το άρθρο 57 του Zivilprozeßordnung (αυστριακός κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, στο εξής: ZPO), επειδή, εν προκειμένω, δεν συνέτρεχε κανένας από τους λόγους εξαιρέσεως της παραγράφου 2 της προπαρατεθείσας διατάξεως. Το κατ' έφεση κρίνον δικαστήριο, ενώπιον του οποίου ο Saldanha προσέβαλε την πρωτόδικη απόφαση σχετικά με την εν λόγω εγγυοδοσία, έκρινε ότι, βάσει του άρθρου 6 της Συνθήκης, ο επίδικος αυστριακός δικονομικός κανόνας ενείχε δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγενείας. Το κατ' έφεση κρίνον δικαστήριο διευκρινίζει ακόμη ότι, για τους σκοπούς της εφαρμογής της προπαρατεθείσας διατάξεως της Συνθήκης, δεν έχει σημασία το γεγονός ότι ο ενάγων έχει διπλή ιθαγένεια, τη βρετανική και την αμερικανική. Επίσης, δεν έχει σημασία ότι ο ενδιαφερόμενος κατοικεί εκτός της Κοινότητας: πράγματι, η πλήρης ισότητα την οποία η Συνθήκη δημιούργησε μεταξύ Αυστριακών υπηκόων και κοινοτικών υπηκόων έχει ως αποτέλεσμα να απαγορεύεται, σε όλες τις περιπτώσεις, η εν λόγω εγγυοδοσία, εφόσον, δυνάμει του εθνικού δικαίου, οι Αυστριακοί υπήκοοι απαλλάσσονται της καταβολής της, ακόμη και αν κατοικούν στην αλλοδαπή.

3. Το αιτούν δικαστήριο, το οποίο επελήφθη του ενδίκου μέσου κατά της εφετια-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

κής αποφάσεως που αναφέρθηκε πιο πάνω, κρίνει ότι, δυνάμει του άρθρου 57, παράγραφος 1, του ΖΡΟ, οι αλλοδαποί που προσφεύγουν ενώπιον αυστριακού δικαστηρίου υποχρεούνται σε εγγυοδοσία, υπέρ των εναγομένων και κατόπιν αιτήσεως των τελευταίων, καλύπτουσα τα δικαστικά έξοδα, υπό την επιφύλαξη πάντως αντιθέτων διατάξεων προβλεπομένων από διεθνείς συμφωνίες. Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο κανόνας αυτός αποσκοπεί στην προστασία των εναγομένων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων από τις υπερβολικές ή ψευδείς αξιώσεις αλλοδαπών εναγόντων. Δυνάμει του άρθρου 57, παράγραφος 2, του ΖΡΟ, η υποχρέωση της εν λόγω εγγυοδοσίας δεν ισχύει, πάντως, αν ο ενάγων έχει τη συνήθη διαμονή του στην Αυστρία ή αν η δικαστική απόφαση που τον καταδικάζει στα δικαστικά έξοδα του εναγομένου μπορεί να εκτελεστεί στο κράτος όπου ο ενάγων έχει τη συνήθη διαμονή του.

Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ακόμη ότι οι Αυστριακοί υπήκοοι, οι οποίοι έχουν τη συνήθη διαμονή τους ή την κατοικία τους στο εξωτερικό, δεν υποχρεούνται στην προβλεπομένη από το άρθρο 57 του ΖΡΟ εγγυοδοσία. Συνεπώς, αναφέρει το αιτούν δικαστήριο, ο επίδικος δικονομικός κανόνας δεν διακρίνει ανάλογα με το αν ο ενάγων διαθέτει ή όχι στο εθνικό έδαφος περιουσία ικανή να αποτελέσει το αντικείμενο διαδικασίας εκτελέσεως. Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο επίδικος κανόνας, πράγματι, διαπνέεται από τη φροντίδα προστασίας των ημεδαπών ακόμη και αν διαμένουν στο εξωτερικό, καθώς και από τη βούληση θεσπίσεως, για σκοπούς αμοιβαιότητας, συστήματος αναλόγου με εκείνο που προβλέπεται συναφώς από τα περισσότερα ευρωπαϊκά δίκαια.

4. Ως προς τη διαχρονική ισχύ των κανόνων κοινοτικού δικαίου, το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει ορισμένες παρατηρήσεις που συνηγορούν υπέρ της εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης στο πλαίσιο της παρούσας διαφοράς, παρ' όλον ότι αυτή ανάγεται σε χρόνο προγενέστερο της προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Αυστρίας στην Κοινότητα. Πράγματι, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι τα επιλαμβανόμενα κατόπιν ασκήσεως ενδίκου μέσου δικαστήρια, μεταξύ των οποίων είναι, εν προκειμένω, το Oberster Gerichtshof, υποχρεούνται, ελλείψει μεταβατικών διατάξεων, να λαμβάνουν υπόψη το νέο δίκαιο, το οποίο κατέστη εφαρμοστέο μετά τη δημοσίευση της πρωτόδικης αποφάσεως, ακόμη και αν τα επίδικα πραγματικά περιστατικά ανάγονται σε εποχή προγενέστερη της ενάρξεως της ισχύος του νέου αυτού δικαίου. Το αιτούν δικαστήριο υποστηρίζει ότι οι διατάξεις της Συνθήκης, και ειδικότερα το άρθρο 6 αυτής, αποτελούν αναγκαστικό δίκαιο. Συνεπώς, η απόφαση που πρόκειται να εκδοθεί εν προκειμένω πρέπει να στηρίζεται σε αυτές. Για τους εκτεθέντες ανωτέρω λόγους, το αιτούν δικαστήριο αποκλείει ακόμη ότι, για την απόφαση που του ζητείται, μπορεί να έχει οποιαδήποτε σημασία το γεγονός ότι το άρθρο 4 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, στην οποία η Δημοκρατία της Αυστρίας ήταν συμβαλλόμενο μέρος από 1ης Ιανουαρίου 1994, περιέχει ανάλογη απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγενείας.

5. Ενόψει του κοινοτικού χαρακτήρα των νομικών προβλημάτων που ανέκυψαν στο πλαίσιο της παρούσας διαφοράς, το Oberster Gerichtshof Wien έκρινε αναγκαίο να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Υφίσταται δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγενείας, κατά παράβαση του άρθρου 6,

πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ, Βρετανός υπήκοος, που είναι ταυτόχρονα υπήκοος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους αυτού (Φλόριντα), ο οποίος ασκεί αγωγή ενώπιον αυστριακού πολιτικού δικαστηρίου κατά ανώνυμης εταιρίας με έδρα την Αυστρία και ζητεί να απαγορευθεί στην εταιρία να μεταβιβάσει ή να εκχωρήσει καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο στην ιταλική θυγατρική εταιρία της ή στις θυγατρικές εταιρίες αυτής που έχουν την έδρα τους στην Ιταλία, χωρίς τη συναίνεση της γενικής συνελεύσεως δοθείσα με ειδική πλειοψηφία τριών τετάρτων ή — επικουρικώς — με απλή πλειοψηφία, μετοχές ρητώς κατονομαζόμενων θυγατρικών εταιριών που αυτή κατέχει, και ο οποίος δεν έχει κατοικία στην Αυστρία ούτε περιουσία, επειδή το αρμόδιο αυστριακό (πρωτοβάθμιο) δικαστήριο τον υποχρεώνει, κατόπιν αιτήσεως της εναγομένης ανώνυμης εταιρίας και σύμφωνα με το άρθρο 57, παράγραφος 1, του αυστριακού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ZPO), να καταβάλει ορισμένο ποσό ως εγγύηση για την κάλυψη των δικαστικών εξόδων;»

III — Εξέταση της διαφοράς

Α — *Παραδεκτό*

6. Το εν προκειμένω υποβληθέν στο Δικαστήριο ερώτημα εγείρει ένα λεπτό προκαταρκτικό ζήτημα σχετικά με τη διαχρονική εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ. Πράγματι, το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί της ερμηνείας διατάξεως της Συνθήκης λαμβάνοντας υπόψη πραγματικά περιστατικά τα οποία ανάγονται σε εποχή κατά την οποία η Δημοκρατία της Αυστρίας, της οποίας οι δικονομικές διατάξεις αμφισβητούνται εν προκειμένω, δεν ήταν ακόμη μέλος της Κοινότητας. Επομένως, τίθεται το ερώτημα πώς αντιμετωπίζει το εσωτερικό δίκαιο τις αναφερθείσες κοινοτικές διατάξεις και, γενικότερα, ποιο είναι το κριτήριο που διέπει τη διαχρονική εφαρμογή του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου.

7. Στο πλαίσιο της υποθέσεως Data Delecta και Forsberg [1], το Δικαστήριο πρόσφατα εξέτασε μια περίπτωση που έμοιαζε από πολλές απόψεις με την παρούσα υπόθεση. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της οποίας είχε επιληφθεί το εθνικό δικαστήριο ανάγονταν σε εποχή προγενέστερη της Προσχωρήσεως του Βασιλείου της Σουηδίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Εντούτοις, το Δικαστήριο εξέτασε τότε την ουσία του ερωτήματος που του είχε υποβληθεί χωρίς προηγουμένως να ελέγξει αν τα επίδικα πραγματικά περιστατικά ενέπιπταν στον χρόνο κατά τον οποίο εφαρμοζόταν το κοινοτικό δίκαιο. Στην υπόθεση αυτή, δεν παρέσχε στο αιτούν δικαστήριο κριτήρια ερμηνείας σχετικά με τον ακριβή καθορισμό της διαχρονικής ισχύος του κοινοτικού δικαίου και, επομένως, δεν διευκρίνισε αν η συγκεκριμένη περίπτωση έπρεπε να κριθεί σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο ή με κανόνες μιας άλλης έννομης τάξης. Αυτό που συνέβη στην πραγματικότητα στην περίπτωση αυτή είναι ότι το Δικαστήριο, απαντώντας το ίδιο στο ερώτημα, διατύπωσε τις αρχές του δικαίου με τις οποίες το εθνικό δικαστήριο, εν προκειμένω το Ανώτατο Σουηδικό Δικαστήριο, όφειλε να συμμορφωθεί. Εντούτοις, το εθνικό αυτό δικαστήριο αποφάνθηκε στη συνέχεια ότι η διαφορά δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚ [2]. Επομένως, δεν έλαβε υπόψη την απόφαση του κοινοτικού Δικαστηρίου, η οποία κατέστη με τον τρόπο αυτό άνευ σημασίας για τη διαφορά της

1 — Απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, C-43/95 (Συλλογή 1996, σ. I-4661).

2 — Απόφαση του Högsta Domstol της 13ης Νοεμβρίου 1996.

κύριας δίκης· επομένως, το προδικαστικό ερώτημα δεν μπορούσε ούτε έπρεπε να τεθεί.

8. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς που έχει υποβληθεί προς εξέταση στο Δικαστήριο ανάγονται επίσης σε χρόνο προγενέστερο της ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης ΕΚ στην Αυστρία. Στην υπόθεση Data Delecta και Forsberg, το αιτούν δικαστήριο δεν διευκρίνισε τους νομικούς λόγους που μπορούσαν να δικαιολογήσουν την αναδρομική εφαρμογή των κοινοτικών διατάξεων στη διαφορά. Εν προκειμένω πάντως, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, έστω και με κάποιο δισταγμό, ότι το κοινοτικό δίκαιο εφαρμόζεται σε πραγματικά περιστατικά που ανάγονται σε χρόνο κατά τον οποίο η Δημοκρατία της Αυστρίας δεν ήταν ακόμη μέλος της Κοινότητας. Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο λόγος της αναδρομικής αυτής εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου έγκειται στην αναγκαστική φύση του τελευταίου, το οποίο, ως νέο δίκαιο, έχει άμεση εφαρμογή δυνάμει του αυστριακού δικονομικού δικαίου σε όλες τις υποθέσεις επί των οποίων τα εθνικά δικαστήρια δεν είχαν ακόμη αποφανθεί οριστικώς κατά την ημερομηνία της ενάρξεως της ισχύος στην Αυστρία της Συνθήκης ΕΚ.

9. Η επιχειρηματολογία αυτή ως προς τη διαχρονική εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου δημιουργεί, εντούτοις, αμφιβολίες από πολλές απόψεις. Πράγματι, αμφιβάλλω ότι το κοινοτικό δίκαιο μπορεί άνευ ετέρου να εφαρμοστεί σε καταστάσεις που δημιουργήθηκαν όταν ίσχυαν άλλες νομοθετικές διατάξεις και οι οποίες, καθόσον δεν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις όπως αυτές που καθιστούν δυνατή την αναδρομική εφαρμογή ευνοϊκοτέρων ποινικών κανόνων, δεν εμφανίζουν επαρκή σχέση με τους κοινοτικούς κανόνες που είχαν εφαρμογή κατά το κρίσιμο για την απόφαση χρονικό διάστημα. Ελλείψει ρητών αντιθέτων διατάξεων, πράγματι, η αρχή tempus regit actum είναι αυτή που διέπει τη διαχρονική ισχύ του κοινοτικού δικαίου. Επομένως, στο διαχρονικό πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης δεν εμπίπτουν οι υποθέσεις που ανάγονται σε χρόνο κατά τον οποίο αυτή δεν αποτελούσε ακόμη ισχύον *δίκαιο* ως προς τα επίδικα πραγματικά περιστατικά. Συνεπώς, η αναφερθείσα αρχή tempus regit actum πρέπει να αποτελεί αντικείμενο ενιαίας εφαρμογής εντός της Κοινότητας. Διαφορετικά, η ρύθμιση των διαχρονικών αποτελεσμάτων των κανόνων της Συνθήκης θα μπορούσε να ποικίλλει — πράγμα το οποίο θα προκαλούσε προφανώς την αδικαιολόγητη ανόμοια μεταχείριση αναλόγων καταστάσεων — ανάλογα με το εκάστοτε εθνικό δικαστήριο που καλείται να διασφαλίσει τις διατάξεις της κοινοτικής έννομης τάξης.

10. Τα προεκτεθέντα έχουν και μια άλλη συνέπεια, η οποία πρέπει να επισημανθεί. Ένα κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει, δυνάμει αυτοτελούς επιλογής του, ότι ορισμένοι κοινοτικοί κανόνες εφαρμόζονται αναδρομικώς σε υποθέσεις που ανάγονται σε εποχή προγενέστερη της προσχωρήσεώς του στην Κοινότητα, αυτό δε ακριβώς για να παράσχει στους ενδιαφερομένους δικαιώματα και προνόμια τα οποία αυτοί, άνευ τούτου, δεν θα μπορούσαν να απολαύσουν βάσει της Συνθήκης. Κατά τη γνώμη μου, το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίσει μια τέτοια νομοθετική ρύθμιση. Το πρόβλημα είναι ότι, εν πάση περιπτώσει, θα πρόκειται για εσωτερικούς κανόνες, η φύση των οποίων ασφαλώς δεν μεταβάλλεται απλώς και μόνον επειδή θεσπίστηκαν εν αναφορά προς τους κοινοτικούς κανόνες. Δεν είναι η κοινοτική έννομη τάξη αυτή που επιβάλλει την εφαρμογή των τελευταίων στο εσωτερικό του οικείου κράτους, αλλά η εθνική έννομη τάξη που τους οικειοποιήθηκε και τους προσέδωσε διαχρονικό αποτέλεσμα του οποίου θα στερούνταν αν είχαν παραμείνει στην αρχική τους έννομη τάξη. Κατά

τη γνώμη μου, το Δικαστήριο δεν είναι επομένως αρμόδιο για να αποφανθεί προδικαστικώς επί των κανόνων που εισήχθησαν με τον τρόπο αυτό στην εσωτερική έννομη τάξη, επειδή ακριβώς δεν πρόκειται για κανόνες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα που απονέμει το άρθρο 177 της Συνθήκης [3].

11. Η συλλογιστική την οποία μόλις ανέπτυξα ουδόλως φαίνεται να μεταβάλλεται λόγω της ενδεχομένης εφαρμογής εν προκειμένω των διατάξεων της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) [4], που άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 1994 και της οποίας συμβαλλόμενο μέρος ήταν κατά την ημερομηνία αυτή η Δημοκρατία της Αυστρίας. Ακόμη και αν το Δικαστήριο επιθυμεί να αναδιατυπώσει υπό την έννοια αυτή το εν προκειμένω εξεταζόμενο προδικαστικό ερώτημα, για να το συσχετίσει με την αντίστοιχη διάταξη της Συμφωνίας ΕΟΧ (άρθρο 4), δεν έχει, κατά τη γνώμη μου, αρμοδιότητα να αποφανθεί επί του προδικαστικού ερωτήματος που της υποβλήθηκε. Πράγματι, το ερώτημα προέρχεται, εν προκειμένω, από ένα εθνικό δικαστήριο το οποίο, κατά την εποχή των επιδίκων πραγματικών περιστατικών ή κατά την εποχή κατά την οποία, μεταγενέστερα, ασκήθηκε η κύρια αγωγή, δεν είχε αρμοδιότητα να υποβάλει ερωτήματα στους δικαστές του Λουξεμβούργου βάσει των διατάξεων της προπαρατεθείσας Συμφωνίας. Είναι μεν αληθές ότι, δυνάμει του άρθρου 107 της Συμφωνίας ΕΟΧ και του συναφούς με αυτήν πρωτοκόλλου αριθ. 34 [5], ένα κράτος της ΕΖΕΣ μπορεί να επιτρέψει σε δικαστήριό του να ζητήσει από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων «να αποφασίσει επί της ερμηνείας κανόνος του ΕΟΧ». Εντούτοις, η χρήση του δικαιώματος αυτού εξαρτάται ρητώς από την προηγουμένη εκπλήρωση της υποχρεώσεως του άρθρου 2 του προπαρατεθέντος πρωτοκόλλου αριθ. 34, να κοινοποιήσει στον θεματοφύλακα της Συμφωνίας και στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων την έκταση και τον τρόπο εφαρμογής του πρωτοκόλλου στα δικαστήρια του οικείου κράτους. Πάντως, η Δημοκρατία της Αυστρίας δεν έκανε χρήση του δικαιώματος αυτού ούτε εκπλήρωσε την υποχρέωση από την οποία εξαρτάται η χρήση του. Εξάλλου, δεν μπορεί επίσης να θεωρηθεί ότι το Δικαστήριο απέκτησε τη σχετική αρμοδιότητα λόγω του ότι η Δημοκρατία της Αυστρίας προσχώρησε εκ των υστέρων στην Κοινότητα. Το προπαρατεθέν πρωτόκολλο δεν περιέχει καμία διάταξη υπό την έννοια αυτή. Επίσης, δεν συντρέχει κανένας λόγος να υποτεθεί ότι το εν λόγω δικαίωμα προβλέφθηκε σιωπηρώς από το πρωτόκολλο αλλά, παρέμεινε, ας πούμε, ανενεργό μέχρι την προσχώρηση της οικείας χώρας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

12. Δεν μπορεί επίσης να υποστηριχθεί η άποψη ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο στο εξής, στη θέση του δικαστηρίου ΕΖΕΣ, για την ερμηνεία διατάξεων της Συμφωνίας ΕΟΧ, για την ερμηνεία των οποίων δεν ήταν αρμόδιο κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών ή κατά την ημερομηνία ασκήσεως της αγωγής. Ως προς το σημείο αυτό, πρέπει εξάλλου να υπομνηστεί ότι η Συμφωνία ΕΟΧ προέβλεψε, στο άρθρο 108, την ίδρυση δικαστηρίου ΕΖΕΣ, στο οποίο, κατ' εφαρμογήν ενός δικαιοδοτικού μηχανισμού παρόμοιου από ορισμένες απόψεις με αυτόν του άρθρου 177 της Συνθήκης, μπορούν να προσφεύγουν τα εθνικά δικαστήρια των χωρών που είναι συμβαλλόμενα μέρη της Συμφωνίας ΕΟΧ και δεν είναι

3 — Βλ., ως προς το σημείο αυτό, την απόφαση της 28ης Μαρτίου 1995, C-346/93, Kleinwort Benson (Συλλογή 1995, σ. I-615), και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Tesauro της 31ης Ιανουαρίου 1995. Βλ., επιπλέον, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs της 17ης Σεπτεμβρίου 1996 στις ακόμη εκκρεμούσες υποθέσεις C-28/95, Leur-Bloem (Συλλογή 1997, σ. I-4161, I-4165), και C-130/95, Giloy (Συλλογή 1997, σ. I-4291, I-4294).

4 — Δημοσιευθείσα στην ΕΕ 1994, L 1, σ. 3.

5 — Πρωτόκολλο σχετικά με τη δυνατότητα των δικαστηρίων των κρατών της ΕΖΕΣ να ζητούν από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων να αποφασίζει όσον αφορά την ερμηνεία των κανόνων ΕΟΧ που αντιστοιχούν σε κοινοτικούς κανόνες (ΕΕ 1994, L 1, σ. 204).

μέλη της Κοινότητας [6]. Όταν η Δημοκρατία της Αυστρίας, η Δημοκρατίας της Φινλανδίας και το Βασίλειο της Σουηδίας προσχώρησαν στην Κοινότητα, συνήφθη συμφωνία ad hoc [7], η οποία περιείχε διατάξεις που καθιστούν δυνατό στα δικαστήρια των τριών αυτών κρατών μελών, ακόμη και αν πρόκειται για βραχεία περίοδο, να ασκούν προσφυγές του προαναφερθέντος τύπου ενώπιον του δικαστηρίου ΕΖΕΣ, ακόμη και μετά την προσχώρηση των κρατών αυτών στην Κοινότητα. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η αρμοδιότητα του δικαστηρίου ΕΖΕΣ προβλέπεται ρητώς, ασφαλώς το εθνικό δικαστήριο που καλείται να εφαρμόσει τις διατάξεις της Συμφωνίας ΕΟΧ δεν έχει το δικαίωμα να επιλέξει να υποβάλει το ερώτημα αυτό ως προδικαστικό ερώτημα ενώπιον του κοινοτικού Δικαστηρίου αντί του δικαστηρίου ΕΖΕΣ. Ένα τέτοιο δικαίωμα επιλογής δεν υφίσταται ούτε θα μπορούσε να προβλεφθεί χωρίς να παραβιασθεί η αρχή της αποκλειστικής δικαιοδοσίας, την οποία το κοινοτικό Δικαστήριο εξάλλου επιβεβαίωσε και ειδικώς σε σχέση με τη Συμφωνία ΕΟΧ [8].

Β — *Απάντηση επί της ουσίας*

13. Για την περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο θεωρήσει εαυτό αρμόδιο, διατυπώνω κατωτέρω ορισμένες σκέψεις επί της ουσίας του προδικαστικού ερωτήματος.

Κατά τη γνώμη μου, ενόψει της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με το συμβατό της εγγυοδοσίας για τα δικαστικά έξοδα προς την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, τίθεται εν προκειμένω ένα μόνο πραγματικό ερώτημα. Πρέπει να διευκρινιστεί αν η αγωγή αφορά ένα ουσιαστικό δικαίωμα προστατευόμενο από την κοινοτική έννομη τάξη ή έχει σχέση αποκλειστικά με τις διατάξεις του αυστριακού δικαίου των εταιριών που ίσχυε κατά την κρίσιμη για την απόφαση χρονική περίοδο.

14. Η Επιτροπή θεωρεί συναφές στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως το άρθρο 54, παράγραφος 3, στοιχείο ζ', και το άρθρο 220, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ. Ο ενάγων θεωρεί ότι η αγωγή αφορά τα δικαιώματα που προβλέπονται από τα άρθρα 52 και 54, παράγραφος 3, στοιχείο ζ', της Συνθήκης. Εντούτοις, κατά τη γνώμη μου, η εν λόγω αγωγή δεν έχει κανένα έρεισμα στις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, ακριβώς λόγω του χρόνου κατά τον οποίο ασκήθηκε και ο οποίος είναι προγενέστερος της προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Αυστρίας στην Κοινότητα. Κατά τη γνώμη μου, η αγωγή μπορεί

6 — Τα κράτη της ΕΖΕΣ έθεσαν σε εφαρμογή το άρθρο 108 συνάπτοντας την *Agreement on the Establishment of a Surveillance Authority and a Court of Justice*. Το άρθρο 34 της συμφωνίας αυτής διατυπώθηκε ως εξής: «1. The EFTA Court shall have jurisdiction to give advisory opinions on the interpretation of the EEA Agreement. 2. Where such question is raised before any court or tribunal in an EFTA State, that court or tribunal may, if considers it necessary to enable it to give judgement, request the EFTA Court to give such an opinion (...)».

7 — *Agreement on transitional Arrangements for a period after the Accession of certain EFTA States to the European Union*. Βλ., ειδικότερα, το άρθρο 5, παράγραφος 1, το οποίο έχει διατυπωθεί ως εξής: «After accession, new proceedings may only be instituted before the EFTA Court in cases in which the events giving rise to an action under the EEA Agreement on the Surveillance and Court Agreement occurred before accession and an application is lodged with the EFTA Court within three months after accession (...)».

8 — Γνωμοδότηση 1/92, της 10ης Απριλίου 1992 (Συλλογή 1992, σ. I-2821). Η σαφής διάκριση των αντίστοιχων τομέων αρμοδιότητας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του δικαστηρίου ΕΖΕΣ, εισαχθείσα μετά την έκδοση του αρχικού κειμένου της Συμφωνίας, πράγματι κατέστησε δυνατό να θεωρηθεί ως συμβατός προς τη Συνθήκη ΕΚ ο δικαιοδοτικός μηχανισμός που δημιουργήθηκε με το άρθρο 108 της Συμφωνίας ΕΟΧ (σκέψη 19). Η ανάγκη τηρήσεως των άρθρων 164 και 219 της Συνθήκης, εξάλλου, τονίστηκε ιδιαίτερα από το Δικαστήριο με τη γνωμοδότησή του 2/94 της 28ης Μαρτίου 1996 (Συλλογή 1996, σ. I-1759, σκέψη 20).

επομένως να στηριχθεί μόνο στις διατάξεις της Συμφωνίας ΕΟΧ, και μάλιστα στα — ισχύοντα επίσης για τις εταιρίες — άρθρα 31 έως 35, με τα οποία επιδιώκεται να παραμεριστούν οι περιορισμοί της ελευθερίας εγκαταστάσεως. Περαιτέρω, συναφές είναι το άρθρο 77 (σχετικά με το δίκαιο των εταιριών), το οποίο παραπέμπει στο παράρτημα XXII, με το οποίο ρυθμίζεται η υποχρέωση των κρατών ΕΖΕΣ που συγκαταλέγονται στα συμβαλλόμενα μέρη της Συμφωνίας να εφαρμόζουν στο πλαίσιο του ΕΟΧ μια σειρά κοινοτικών οδηγιών που έχουν ως σκοπό να καταστήσουν ισοδύναμες τις εγγυήσεις για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων στο πλαίσιο της εταιρίας, καθώς και να ρυθμίσουν τα ειδικά προβλήματα του δικαίου των εταιριών, όπως είναι η διάσπαση, η συγχώνευση κ.λπ.

15. Ενόψει της συναφούς νομολογίας του Δικαστηρίου [9], ο ισχυρισμός της εναγομένης σχετικά με την ιθαγένεια του ενάγοντος και τη μη ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως σε βάρος του ενάγοντος διά της εφαρμογής της αυστριακής νομοθεσίας επίσης είναι αβάσιμος. Η νομολογία του Δικαστηρίου είναι σαφής ως προς το σημείο αυτό: το αποφασιστικό στοιχείο όσον αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η Συνθήκη είναι η κατοχή της ιθαγενείας κράτους μέλους της Κοινότητας. Το κριτήριο αυτό πρέπει επίσης να ισχύει σχετικά με το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της Συμφωνίας ΕΟΧ: αν ο ενδιαφερόμενος έχει άλλη ιθαγένεια τρίτης χώρας (ή άλλης εκτός μιας χώρας ΕΟΧ), το γεγονός αυτό δεν επηρεάζει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζονται στο πλαίσιο της κοινοτικής έννομης τάξης και σε εκείνο της Συμφωνίας ΕΟΧ.

16. Το άλλο επίδικο σημείο αφορά τη φύση και τα αποτελέσματα του αυστριακού δικονομικού κανόνα, στον οποίο ανάγεται η διαφορά που υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου. Ως προς το σημείο αυτό, για τις εκτιμήσεις γενικού χαρακτήρα σχετικά με το συμβατό της εγγυοδοσίας για τα δικαστικά έξοδα προς το κοινοτικό δίκαιο και για τα κριτήρια του παραδεκτού της, παραπέμπω στις αποφάσεις [10] που προσφάτως εξεδόθησαν από το Δικαστήριο και στις προτάσεις [11] που ανέπτυξα συναφώς ο ίδιος.

Η επίδικη διάταξη, επίσης, στηρίζεται προδήλως σε δυσμενή διάκριση σε βάρος των αλλοδαπών έναντι των ημεδαπών. Ο Αυστριακός υπήκοος, πράγματι, απαλλάσσεται της εγγυοδοσίας ακόμη και αν κατοικεί στην αλλοδαπή ή δεν έχει επί του εθνικού εδάφους περιουσία επαρκούσα για την ικανοποίηση των αξιώσεων του εναγομένου όσον αφορά την απόδοση των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκε ο τελευταίος. Επομένως, ο κανόνας ουδόλως αποσκοπεί να προστατεύσει τον διάδικο κατά του οποίου ασκήθηκαν υπερβολικές ή δαπανηρές αγωγές παρά μόνον αν οι αγωγές αυτές ασκήθηκαν από αλλοδαπό. Συνεπώς, κατά τη γνώμη μου, δεν αξίζει να εξετασθούν ιδιαιτέρως οι σκοποί της διασφαλίσεως της ισότητας ή της παροχής των εγγυήσεων που η εναγομένη κακώς του αποδίδει.

9 — Απόφαση της 7ης Ιουλίου 1992, C-369/90, Micheletti (Συλλογή 1992, σ. I-4239).

10 — Απόφαση Data Delecta και Forsberg (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 1) και απόφαση της 20ής Μαρτίου 1997, C-323/95, Hayes (Συλλογή 1997, σ. I-1711).

11 — Προτάσεις που αναπτύχθησαν, αντιστοίχως, στις 23 Μαΐου 1996 και 28 Ιανουαρίου 1997.

17. Αντιθέτως, πρέπει να δοθεί προσοχή στον ισχυρισμό της Αυστριακής Κυβερνήσεως ότι η επίδικη διάταξη του εθνικού νόμου είναι συμβατή προς το κοινοτικό δίκαιο, διότι προβλέπει εξαίρεση για αποκλίνουσες ρυθμίσεις προβλεπόμενες από διεθνείς συμφωνίες, πράγμα το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την απαλλαγή των κοινοτικών υπηκόων από την εγγυοδοσία. Είναι αυτονόητο ότι αυτό ισχύει επίσης για τη Συμφωνία ΕΟΧ. Η σύμφωνη προς το κοινοτικό δίκαιο ερμηνεία του επίδικου κανόνα, την οποία υποστηρίζει με τον τρόπο αυτό η Αυστριακή Κυβέρνηση, δεν μεταβάλλει, αλλά επιβεβαιώνει το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξα: η μόνη διαφορά έγκειται στο ότι μεταθέτει την υποχρέωση συμμορφώσεως προς τον κοινοτικό κανόνα ή τον κανόνα της Συμφωνίας ΕΟΧ από το νομοθετικό όργανο, στο οποίο απόκειται να καταργήσει ή να τροποποιήσει την αντίθετη προς την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων διάταξη, στα δικαιοδοτικά όργανα, τα οποία επίσης υποχρεούνται να μην τον εφαρμόσουν προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση των διατάξεων στις οποίες περιλαμβάνεται η εν λόγω αρχή. Εντούτοις, για το υποβληθέν στο Δικαστήριο ερώτημα αποφασιστική σημασία έχει ότι οι διατάξεις, των οποίων την τήρηση αυτό οφείλει να διασφαλίσει, έχουν πλήρη και άμεση εφαρμογή στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης. Το κράτος μέλος παραμένει εξάλλου αρμόδιο όσον αφορά το ερώτημα ποιες λύσεις θεσμικού χαρακτήρα ενδείκνυται ή πρέπει να προτιμηθούν για την επίτευξη του αποτελέσματος αυτού, αρκεί οι ιδιώτες να απολαμβάνουν πράγματι και ασφαλώς τα δικαιώματα που τους απονέμει η κοινοτική έννομη τάξη ή η έννομη τάξη της Συμφωνίας ΕΟΧ [12]. Εν πάση περιπτώσει, τα εθνικά δικαστήρια υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη ότι η επίδικη εγγυοδοσία για τα δικαστικά έξοδα δεν εφαρμόζεται έναντι κοινοτικού υπηκόου ή υπηκόου του ΕΟΧ [13].

IV — Συμπεράσματα

18. Βάσει των προεκτεθέντων, προτείνω να δοθεί στο υποβληθέν από το Oberster Gerichtshof Wien ερώτημα η εξής απάντηση:

«Το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο για να αποφανθεί επί του προδικαστικού ερωτήματος που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof Wien επειδή τα πραγματικά περιστατικά στα οποία ανάγεται η εκκρεμούσα ενώπιον του δικαστηρίου αυτού διαφορά είναι προγενέστερα της προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Αυστρίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και, επομένως, δεν εμπίπτουν στο χρονικό πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚ.»

12 — Αποφάσεις της 20ής Μαρτίου 1986, 72/85, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (Συλλογή 1986, σ. 1219)· της 15ης Οκτωβρίου 1986, 168/85, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1986, σ. 2945), και της 24ης Μαρτίου 1988, 104/86, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1988, σ. 1799).

13 — Απόφαση της 9ης Μαρτίου 1978, 106/77, Simmenthal (Συλλογή τόμος 1978, σ. 239).

Επικουρικώς, αν το Δικαστήριο κρίνει ότι έχει αρμοδιότητα για να αποφανθεί επί του προδικαστικού ερωτήματος, προτείνω να δοθεί η εξής απάντηση:

«Το άρθρο 4 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο εμποδίζει την επιβολή εγγυοδοσίας για τα δικαστικά έξοδα, όπως αυτή που προβλέπει το άρθρο 57 του αυστριακού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, στους υπηκόους των κρατών μελών της Κοινότητας ή των κρατών που είναι συμβαλλόμενα μέρη της Συμφωνίας ΕΟΧ, όταν η εγγυοδοσία αυτή δεν απαιτείται, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, από τους Αυστριακούς υπηκόους.»